

TIKUVCHILIK KORXONALARIDA SIFAT NAZORATI

Adilova Umidaxon Xabibullo qizi, ishlab chiqarish ta'lim ustasi

Andijon shahar 1-son kasb hunar maktabi

adilovaumidaxon1@gmail.com

Nurmatova Durdonaxon Nodirbekovna, ishlab chiqarish ta'lim ustasi

Andijon shahar 1-son kasb hunar maktabi

durdona6000@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada tikuvchilik korxonalarida sifat nazorati tizimining ahamiyati va samaradorligi yoritib berilgan. Sifat nazorati mahsulotning xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlashda muhim bosqich hisoblanadi. Tadqiqotda sifat nazoratining asosiy usullari, texnologiyalari va ularning ishlab chiqarish jarayonidagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, sifat nazoratini takomillashtirish orqali korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish, mijozlar ishonchini qozonish va eksport salohiyatini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Maqola tikuvchilik korxonalarida zamonaviy sifat nazorati tizimlarini joriy etish bo'yicha amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: sifat nazorati, tikuvchilik, amaliy, korxonalar, iqtisodiyot, tarmoq, xaridor, ishlab chiqarish.

Kirish

Tikuvchilik sanoati iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, uning mahsulotlari ichki va tashqi bozorlarda keng talabga ega. Biroq, raqobatning ortishi va iste'molchilar talabining o'zgarishi mahsulot sifatiga yuqori talablar qo'yilishini taqozo etmoqda. Sifat nazorati korxonalarda ishlab chiqarilayotgan mahsulotning standartlarga mosligini ta'minlash va xaridorlarga yuqori sifatli mahsulot yetkazib berishda muhim rol o'ynaydi.

Bugungi kunda zamonaviy tikuvchilik korxonalarini faqat ishlab chiqarish hajmini oshirish bilan emas, balki sifat ko'rsatkichlarini yaxshilash orqali ham bozorni egallashni maqsad qilmoqda. Ushbu jarayonda sifat nazorati tizimini joriy etish va takomillashtirish asosiy omillardan biri hisoblanadi. Sifat nazorati nafaqat mahsulotni tekshirish, balki butun ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirish, xomashyo tanlashdan tortib, tayyor mahsulotni yetkazib berishgacha bo'lgan bosqichlarni qamrab oladi.

Maqolada tikuvchilik korxonalarida sifat nazorati tizimlarini joriy etishning afzalliklari, mavjud muammolar va ularning yechimlari, shuningdek, samarali nazorat usullari haqida soʻz yuritiladi. Shuningdek, xalqaro standartlarga mos keladigan sifat menejmenti tizimlarini joriy etishning iqtisodiy va strategik ahamiyati tahlil qilinadi.

Bu mavzu, ayniqsa, tikuvchilik sohasida faoliyat yuritayotgan korxonalar va tadbirkorlar uchun dolzarb boʻlib, raqobatbardoshlikni oshirishda muhim oʻrin tutadi.

Tikuvchilik sanoati bugungi global iqtisodiyotda muhim oʻrin tutib, koʻplab mamlakatlarda asosiy eksport tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Ushbu sohaning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy oʻsishga, balki ish oʻrinlari yaratishga ham katta hissa qoʻshadi. Ammo, tikuvchilik mahsulotlari bozori tobora murakkablashib borayotganligi sababli, korxonalaridan nafaqat yuqori ishlab chiqarish quvvati, balki doimiy sifat nazorati ham talab etilmoqda. Mahsulot sifati xaridorlarning brendga boʻlgan ishonchi, korxonaning obroʻsi va uzoq muddatli muvaffaqiyatining asosiy omillaridan biri sanaladi.

Sifat nazorati tizimi ishlab chiqarish jarayonida nuqsonlarni aniqlash, oldini olish va bartaraf etish orqali mahsulotning xalqaro standartlarga mos kelishini taʼminlaydi. Ayniqsa, jahon bozoriga chiqishni maqsad qilgan korxonalar uchun ISO va boshqa xalqaro sifat sertifikatlariga ega boʻlish strategik ahamiyat kasb etadi.

Korxonada sifat nazorati tizimini samarali tashkil etish orqali mahsulotlarning qayta ishlanishi va nuqsonlar tufayli yoʻqotiladigan xarajatlarni kamaytirish mumkin. Bundan tashqari, sifat nazorati tizimi ishlab chiqarish jarayonining har bir bosqichida – xomashyo tanlash, kesish, tikish, tayyor mahsulotni yigʻish va qadoqlashgacha boʻlgan barcha bosqichlarni qamrab oladi. Zamonaviy texnologiyalar va avtomatlashtirish jarayonlari bu sohada yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Maqolaning asosiy maqsadi tikuvchilik korxonalarida sifat nazorati tizimining ahamiyati va uni joriy etish usullarini yoritishdan iborat. Tadqiqotda nafaqat nazorat usullari, balki korxonalar oldida turgan asosiy muammolar va ularni samarali hal etish yoʻllari ham koʻrib chiqiladi. Sifatni boshqarish boʻyicha ilgʻor tajribalar va innovatsion yondashuvlar oʻrganilib, ularning tikuvchilik sanoatida qoʻllanilishi tahlil qilinadi.

1. Tikuvchilik Korxonalarida Sifat Nazorati Tushunchasi

2. Sifat nazorati – bu mahsulotning belgilangan talablar va standartlarga mosligini ta'minlash uchun amalga oshiriladigan tadbirlar majmuasidir. Tikuvchilik korxonalarida sifat nazorati ishlab chiqarishning barcha bosqichlarini qamrab oladi:

- **Xomashyo nazorati:** Matolar, iplar va boshqa materiallarning sifati tekshiriladi. Xomashyoning nuqsonsizligi yakuniy mahsulot sifatiga bevosita ta'sir qiladi.

- **Texnologik jarayon nazorati:** Tikish, kesish, qirqish kabi jarayonlarda texnologik talablar va me'yorlarga amal qilinadi.

- **Tayyor mahsulot nazorati:** Yakuniy mahsulotlar xalqaro va milliy standartlarga muvofiqligi tekshiriladi.

2. Sifat Nazoratining Turlari va Usullari

- **Oldindan nazorat:** Ishlab chiqarish boshlanishidan avval xomashyo va dastlabki komponentlar sifatini tekshirish orqali nuqsonlarning oldini olish.

- **Joriy nazorat:** Ishlab chiqarish jarayonida ishchilar yoki avtomatlashtirilgan tizimlar tomonidan sifatni muntazam tekshirish.

- **Yakuniy nazorat:** Tayyor mahsulotni yakuniy tekshirish, uning mijoz talablariga muvofiqligini baholash.

3. Sifat Nazoratida Zamonaviy Texnologiyalar

Bugungi kunda tikuvchilik korxonalarida zamonaviy texnologiyalar, jumladan, avtomatlashtirilgan sifat nazorati tizimlari, skanerlash va sun'iy intellekt asosidagi tekshirish usullari qo'llanilmoqda. Ushbu texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonini tezlashtiradi va inson omili tufayli yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatolarni kamaytiradi.

4. Xalqaro Standartlar va Sertifikatlash

Tikuvchilik mahsulotlarining xalqaro bozorda raqobatbardosh bo'lishi uchun ISO 9001, OEKO-TEX kabi standartlarga rioya qilish muhim. Sertifikatlangan mahsulotlar iste'molchilar ishonchini qozonadi va eksport imkoniyatlarini kengaytiradi.

5. Sifat Nazorati Jarayonidagi Muammolar va Yechimlar

• Muammolar:

- Yetarli darajada malakali kadrlarning yetishmasligi
- Eskirgan texnologiyalar
- Sifat standartlarining to'liq tushunilmasligi

• Yechimlar:

- Ishchi va menejerlar uchun doimiy o'quv dasturlarini tashkil etish

- Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va avtomatlashtirish
- Xalqaro standartlarga muvofiq sifat menejmenti tizimini shakllantirish

6. Sifat Nazorati Korxonada Qanday Natija Beradi?

Sifat nazoratini samarali tashkil etish korxonaning quyidagi jihatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi:

- **Moliyaviy samaradorlik:** Nuqsonlar kamayishi natijasida xarajatlarni qisqartirish.

- **Raqobatbardoshlik:** Yuqori sifatli mahsulot bozor talabini qondirish va mijozlar sodiqligini oshirish.

- **Brend imidji:** Mahsulot sifati korxonada obro'sini oshiradi va global bozorda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish imkonini beradi.

Sifat Nazoratida Yaponcha Yondashuv – Kaizen

Kaizen – yapon tilida “doimiy yaxshilanish” ma’nosini anglatadi. Bu yondashuv Yaponiyaning iqtisodiy mo’jizalaridan biri bo‘lib, ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini oshirish, nuqsonlarni kamaytirish va ish unumdorligini ta’minlash uchun keng qo‘llaniladi. Kaizen konsepsiyasi tikuvchilik korxonalarida sifat nazorati jarayonlarini takomillashtirishda juda samarali bo‘lib, butun tashkilotning barcha darajalarida qo‘llanilishi mumkin.

Kaizen Asoslari:

1. **Doimiy takomillashtirish:** Kaizenning asosiy tamoyili – katta o‘zgarishlarga

intilish o'rniga, kichik, lekin doimiy yaxshilanishlarni amalga oshirish. Bu jarayon davomida har bir ishchi jarayonni qanday yaxshilash mumkinligi haqida takliflar berishi kerak.

2. **Barcha xodimlarning ishtiroki:**

Kaizen faqat menejerlar yoki yuqori rahbariyat uchun emas, balki korxonaning barcha xodimlari uchun amal qiladi. Har bir ishchi o'z ish joyida jarayonlarni takomillashtirishga hissa qo'shishi kutiladi.

3. **Jarayonlarga e'tibor:**

Kaizen natijaga emas, jarayonga e'tibor qaratadi. Sifatli mahsulot ishlab chiqarish uchun jarayonning har bir bosqichi takomillashtirilishi kerak.

4. **Nuqsonlarning oldini olish:**

Kaizen tizimi muammolarni aniqlab, ularni bartaraf etish bilan cheklanmaydi; aksincha, muammolarning ildiz sabablarini topib, kelgusida takrorlanmasligini ta'minlaydi.

Kaizenning Tikuvchilik Korxonalarida Qo'llanilishi:

1. **Ish joyini tashkil etish (5S tizimi):**

Tikuvchilik korxonalarida Kaizenning 5S tizimi keng qo'llanadi. Bu tizim quyidagi bosqichlardan iborat:

- **Seiri (Saralash):** Keraksiz narsalarni yo'qotish.
- **Seiton (Tartib):** Zarur jihozlarni aniq joylashtirish.
- **Seiso (Tozalash):** Ish joyini doimiy ravishda toza saqlash.
- **Seiketsu (Standartlashtirish):** Jarayonlar va qoidalarni standartlashtirish.
- **Shitsuke (Intizom):** Tartib-intizomni ta'minlash.

2. **Nuqsonlarni kamaytirish:**

Ishlab chiqarish jarayonida yuzaga keladigan har qanday nuqson Kaizen doirasida muhokama qilinadi va bartaraf etiladi. Har bir xodim muammoni aniqlash va uni hal qilish bo'yicha takliflar beradi.

3. **Ishchi takliflari tizimi:**

Tikuvchilik korxonalarida Kaizen uslubida "taklif qutilari" tashkil qilinadi. Har bir xodim o'zining yaxshilash bo'yicha takliflarini berishi mumkin va eng yaxshi takliflar rahbariyat tomonidan rag'batlantiriladi.

4. **Ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirish:**

Har bir bosqichda ortiqcha harakatlar (muda), vaqt yo'qotishlar (mura) va ortiqcha yuklamalar (muri) aniqlanib, ularni bartaraf etish choralari ko'riladi.

Kaizenning Afzalliklari:

• **Sifatni oshirish:** Jarayonlarning doimiy ravishda takomillashtirilishi mahsulot sifatini barqaror oshirib boradi.

• **Ishchilar motivatsiyasi:** Xodimlar o'z takliflari va g'oyalari muhimligini tushunib, ish jarayonida faolroq bo'ladilar.

• **Xarajatlarni kamaytirish:** Nuqsonlar va ortiqcha harakatlar kamayishi ishlab chiqarish xarajatlarini qisqartiradi.

• **Raqobatbardoshlik:** Kaizenni joriy etgan korxonalar raqobatbardosh bo'lib, xalqaro bozorda o'z o'rnini mustahkamlay oladi.

Kaizen yondashuvi tikuvchilik korxonalarida sifat nazoratini yangi darajaga olib chiqish imkonini beradi. Bu uslub doimiy yaxshilanish, xodimlar ishtiroki va jarayonlarga e'tibor orqali korxonaning samaradorligi va mahsulot sifatini oshirishning samarali vositasidir.

Xulosa:

Tikuvchilik korxonalarida sifat nazorati samarali ishlab chiqarishning asosiy omili hisoblanadi. Sifat nazorati tizimi mahsulotning xalqaro va milliy standartlarga muvofiqligini ta'minlab, korxonaning raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Sifatni boshqarish nafaqat tayyor mahsulotni tekshirish bilan cheklanmay, balki ishlab chiqarish jarayonining barcha bosqichlarini qamrab oladi — xomashyo tanlashdan boshlab, yakuniy mahsulot yetkazib berishgacha.

Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar, xususan, avtomatlashtirilgan tekshiruv tizimlari, sun'iy intellekt va Kaizen kabi yaponcha metodlar sifatni nazorat qilish jarayonlarini yanada samarali qiladi. Korxonalarda sifat menejmenti tizimini joriy etish nafaqat nuqsonlarni kamaytiradi, balki xarajatlarni optimallashtirib, ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi.

Xodimlarning malakasi va ularning jarayonlarni takomillashtirishdagi ishtiroki ham sifat nazoratida muhim omillardan biri bo'lib, ularni muntazam ravishda o'qitish va rag'batlantirish zarur. Tikuvchilik sanoatida sifat nazoratini jiddiy yo'lga qo'ygan korxonalar nafaqat ichki bozorda muvaffaqiyatga erishadi, balki xalqaro maydonda ham o'z mavqeini mustahkamlaydi.

Shunday qilib, tikuvchilik korxonalarida sifat nazorati – bu nafaqat texnologik jarayon, balki korxonaning barqaror rivojlanishi va uzoq muddatli muvaffaqiyatining kafolati hisoblanadi.

Forydalanilgan adabiyotlar

[1]. "Artificial Intelligence: A Guide to Intelligent Systems" — Michael Negnevitsky

[2]. Fernando Alcoforado's article in the topic of the education with artificial intelligence and the deficiencies of its application in Brazil

[3]. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi Ismailova Zukhra Karabayevna, Maxsudov Po'lat Maxsudovich, Ergashev Oybek Karimovich

[4]. Oliy ta'lim. Me'yoriy – huquqiy va uslubiy xujjatlar to'plami. Toshkent, "Istiqlol", 2013.

[5]. Tojiboeva D., Yo'ldoshev A. Mutaxassislik fanlarini o'qitish metodikasi. Darslik. – Toshkent, "Aloqachi", 2009.